

PAWEŁ MIELCZAREK

Biblioteka Kolegium Europejskiego w Natolinie, Warszawa

e-mail: pawel.mielczarek@coleurope.eu

WYKORZYSTANIE MODUŁU GROMADZENIA SYSTEMU HORIZON W PROCESIE GROMADZENIA DRUKÓW ZWARTYCH W BIBLIOTECE KOLEGIUM EUROPEJSKIEGO W NATOLINIE

Paweł Mielczarek ukończył studia magisterskie w Instytucie Historycznym Uniwersytetu Warszawskiego ze specjalnością archiwalno-edytorską oraz podyplomowe studia w zakresie prawa autorskiego, wydawniczego i prasowego w Instytucie Wynalazczości i Własności Intelektualnej Uniwersytetu Jagiellońskiego. W 2007 r. pracował w Bibliotece Europejskiego Banku Centralnego we Frankfurcie nad Menem. Od 1997 r. jest związany zawodowo z Biblioteką Kolegium Europejskiego w Natolinie, gdzie obecnie jest bibliotekarzem systemowym, a także odpowiada za politykę gromadzenia. Od początku 2009 r. współpracuje z Ośrodkiem „KARTA” przy tworzeniu historycznych serwisów internetowych. Jego zainteresowania naukowe dotyczą bibliotecznych systemów zintegrowanych, rynku książki, procesów digitalizacji dziedzictwa kulturowego, a także historii najnowszej.

SŁOWA KLUCZOWE: Automatyzacja. Biblioteczne systemy zintegrowane. Horizon. Biblioteka Kolegium Europejskiego w Natolinie Gromadzenie zbiorów. Rejestracja zamówień. Kontrola zamówień. Kontrola wydatków. Zarządzanie budżetem.

ABSTRAKT: W artykule przedstawiono wybrane zagadnienia wykorzystania systemu Horizon w wersji 7.3 w procesie gromadzenia zbiorów bibliotecznych na przykładzie Biblioteki Kolegium Europejskiego w Natolinie. Opisane zostały funkcjonalności modułu pozwalające na zarządzanie takimi elementami procesu gromadzenia, jak: rejestracja i kontrola zamówień, kontrola wydatków i zarządzanie budżetami, zarządzanie bazą dostawców czy realizacja dezyderatów czytelniczych, a także sposób wykorzystania tych funkcjonalności, pozwalający na zautomatyzowanie procesu gromadzenia i zintegrowanie go z pozostałymi modułami systemu Horizon, w szczególności z modułem katalogowania. Wskazano też na zakres wykorzystania modułu gromadzenia przez kilka innych polskich bibliotek akademickich i naukowych, w których stosowany jest system Horizon.

WSTĘP

Gromadzenie zbiorów jest jedną z podstawowych funkcji bibliotek, obok opracowywania, przechowywania, udostępniania oraz informowania. Coraz

powszechniejsza informatyzacja procesów i funkcji bibliotecznych pozwoliła na zautomatyzowanie i zintegrowanie z innymi obszarami działalności bibliotek również procesów gromadzenia. W polskiej literaturze przedmiotu omawiane były zagadnienia realizowania polityki gromadzenia na przykładzie konkretnych bibliotek (por. np. Zwierzyńska, 2002; Wojtasik, 2005; Ciesielska, 2003; Szpakowska, 2002). Rozważane były również kwestie gromadzenia w perspektywie planowania finansowego i modeli budżetowych (Paul, 1995) czy też problematyki aktywizowania użytkowników w procesie wzbogacania księgozbioru (Dudziak, 2000). Śledzone są też nowe trendy i tendencje w problematyce gromadzenia i budowy kolekcji bibliotecznych (Poźniak, 2009). Niewiele natomiast miejsca poświęcono dotychczas praktycznym zagadnieniom warsztatowym, związanym z wykorzystaniem narzędzi informatycznych, w tym szczególnie zintegrowanego oprogramowania bibliotecznego w zarządzaniu procesem gromadzenia. W specjalnym numerze biuletynu EBIB poświęconym gromadzeniu zbiorów Urszula Wojtasik opisała podstawowe funkcje modułu Gromadzenia Zintegrowanego Systemu Bibliotecznego APIN w Bibliotece Głównej Politechniki Wrocławskiej, na przykładzie wprowadzenia do zbiorów książki zagranicznej, zakupionej na wystawie towarzyszącej seminarium (Wojtasik, 2000). Ostatnio, na trudności związane z wykorzystaniem oprogramowania bibliotecznego, w tym przypadku modułu gromadzenia systemu Virtua (VTLIS), na łamach „Przeglądu Bibliotecznego” zwróciła uwagę Monika Sączewska-Trawicka z Biblioteki Uniwersytetu Gdańskiego (Sączewska-Trawicka, 2009). Autorka opisała kłopoty z funkcjonowaniem modułu gromadzenia w systemie Virtua, związane np. z rejestracją egzemplarza obowiązkowego czy prowadzeniem kartoteki dostawców, a następnie przedstawiła sposoby rozwiązania tych problemów za pomocą narzędzi wspomagających pracę działów gromadzenia stworzonych w powszechnie dostępnych aplikacjach MS Office bądź w specjalnie przygotowanych narzędziach dedykowanych¹. Niniejszy artykuł przedstawia odmienną sytuację, w której moduł gromadzenia systemu bibliotecznego, w tym przypadku Horizon w wersji 7.3, został w pełni i z powodzeniem wykorzystany do zarządzania procesem gromadzenia.

AUTOMATYZACJA PROCESU GROMADZENIA W BIBLIOTECE KOLEGIUM EUROPEJSKIEGO

Biblioteka Kolegium Europejskiego w Natolinie funkcjonuje od 1993 r. Jej podstawową rolą jest wspieranie programu akademickiego macierzystej uczelni w zakresie gromadzenia, opracowywania i udostępniania materiałów naukowych. Działające w Warszawie Kolegium jest drugim kampusem College of Europe/Collège d'Europe, założonego w Brugii (Belgia) w 1948 r., które prowadzi podyplomowe studia akademickie w zakresie integracji europejskiej (Poźniak, 2000; Centra Dokumentacji Europejskiej, 2009).

Przygotowania do automatyzacji Biblioteki Kolegium rozpoczęto w końcu lat dziewięćdziesiątych XX w. Zintegrowanie procesu gromadzenia zbiorów z katalogiem bibliotecznym i wprowadzenie zautomatyzowanej kontroli nad tworzeniem i realizacją zamówień było jednym z priorytetów podczas prac

¹ Zob. też komentarz do cytowanego artykułu: List dra Henryka Hollendra, *Przegląd Biblioteczny* 2009, z. 4, s. 493-494 [red.].

przygotowawczych. Stosowane ówczesznie w procesie gromadzenia rozwiązania, polegające na archiwizowaniu plików WORD, zawierających poszczególne zamówienia w wewnętrznym repozytorium dokumentów, oraz prowadzeniu kartoteki tych zamówień w postaci alfabetycznej listy wszystkich pozycji zamówionych w postaci pliku HTML zamieszczonego i edytowanego w bibliotecznym intranecie, były wysoce niezadowolające. Nie pozwalały one ani na integrację z katalogiem bibliotecznym, prowadzonym wówczas w programie MAK, ani na efektywną kontrolę stanu realizacji poszczególnych zamówień, ani tym bardziej na kontrolę wydatków. Również dla użytkowników Biblioteki przeglądanie stale rozrastającej się strony intranetowej, zawierającej kilkaset pozycji zamówień o różnym statusie i stanie realizacji było rozwiązaniem niezadowolającym. Podejmując prace nad projektem założeń do automatyzacji procesów bibliecznych oraz przygotowania do zakupu i wdrożenia systemu bibliecznego, przyjęto, że będzie on musiał spełniać wymogi związane z wszechstronną obsługą procesu gromadzenia. W szczególności zwrócono uwagę na konieczność wprowadzenia rozwiązań pozwalających na:

- rejestrację wszystkich zamówień u poszczególnych dostawców,
- rejestrację wszystkich zamawianych druków zwartych,
- udostępnienie rekordów bibliograficznych zamawianych druków zwartych w katalogu bibliecznym,
- monitoring poszczególnych etapów realizacji zamówień i generowanie monitów,
- rejestrację dokumentów proweniencyjnych (faktur, listów przewozowych czy zestawień darów),
- kontrolę wydatków (środków zaangażowanych i wydanych w poszczególnych liniach budżetowych) i stanu wartości księgozbioru,
- prowadzenie bazy dostawców,
- rejestrację darów,
- wymianę podstawowych danych bibliograficznych między modułem katalogowania i modułem gromadzenia,
- generowanie inwentarza księgozbioru.

Zakupiony i wdrożony w 2004 r. system Horizon w wersji 7.3. dysponował rozbudowanym modułem gromadzenia (*Acquisition Module*)², który wymagał drobnych prac dostosowawczych, aby mógł spełniać wymienione powyżej funkcje. Poszczególne moduły systemu były wprowadzane stopniowo. W pierwszej kolejności uruchomiono biblieczny katalog, który sukcesywnie zapełniano rekordami bibliograficznymi w procesie retrokonwersji danych z dotychczasowego katalogu prowadzonego w programie MAK. Następnie uruchomiono moduł obsługi i rejestracji wydawnictw ciągłych oraz moduł kontroli wypożyczeń. W 2005 r., po wykonaniu kilku dostosowań w zakresie funkcjonalności na poziomie administracji systemu i po wykonaniu wszechstronnych testów uruchomiono moduł gromadzenia, który z powodzeniem funkcjonuje do chwili obecnej.

REJESTRACJA ZAMÓWIEŃ

Każde zamówienie druków zwartych jest rejestrowane w systemie bibliecznym w postaci odrębnego rekordu zamówienia (ang. *Purchase Order*,

² W Bibliotece Kolegium Europejskiego jest wykorzystywana wersja angielskojęzyczna systemu. W celu ułatwienia lektury nazwy modułów i funkcjonalności zostały spolszczone, w nawiasie kursywą zostały podane nazwy angielskie.

w skrócie PO), który otrzymuje własną nazwę, pokrywającą się z numerem dokumentu zamieszczonego w rejestrze korespondencji wychodzącej Biblioteki. Rekord taki zawiera podstawowe dane dotyczące zamówienia umieszczone w nagłówku (ang. *Header*), przede wszystkim nazwę dostawcy, walutę zamówienia i informacje o przeznaczeniu zamawianych publikacji (np. książki do konkretnych kursów akademickich lub przewidziane do jakiejś konkretnej kolekcji, np. nauka języka). Do zamówienia przypisuje się następnie rekordy poszczególnych linii zamówienia (ang. *PO Lines*), które odpowiadają pojedynczym tytułom zamawianych druków zwartych.

Wypełnianie danych w linii zamówienia (autor, tytuł, ISBN, data wydania etc.) może się odbywać dwojako: przez wprowadzenie ich bezpośrednio do poszczególnych pól rekordu linii zamówienia lub poprzez import danych z rekordów bibliograficznych znajdujących się w katalogu bibliotecznym. W pierwszym przypadku bibliotekarz systemowo może zaprogramować funkcjonalność polegającą na automatycznym tworzeniu szczytkowych rekordów bibliograficznych na podstawie danych z rekordów linii zamówienia, następującym w momencie zatwierdzenia danego zamówienia. Od polityki danej biblioteki zależy wówczas, czy takie „kadłubkowe” rekordy będą uwidaczniane w bibliotecznym katalogu, czy tylko w module przeznaczonym dla personelu lub wybranych działów biblioteki.

Jak widać w podsumowaniu wyników ankiety przeprowadzonej w 8 bibliotekach korzystających z systemu Horizon w Polsce, drugie rozwiązanie – tj. możliwość wymiany rekordów bibliograficznych pomiędzy katalogiem a modulem gromadzenia – stosuje ponad połowa ankietowanych bibliotek (por. tab. 1). W Bibliotece Kolegium Europejskiego również stosowane jest to drugie rozwiązanie, z uwagi na fakt, że większość rekordów bibliograficznych pozyskiwana jest ze źródeł zewnętrznych, takich jak Library of Congress, KaRo lub system Collection Manager firmy Blackwell, która jest głównym dostawcą książek angielskojęzycznych dla Kolegium.

Oprócz podstawowych danych bibliograficznych, w każdej linii zamówienia umieszczane są takie dane, jak: liczba zamawianych egzemplarzy, przewidywany koszt zakupu, kolekcja, do której będzie wprowadzony dany egzemplarz, sposób jego udostępniania (np. regularne wypożyczenie, krótkie wypożyczenie, udostępniany wyłącznie prezencyjnie etc.) oraz budżet, z którego sfinansowany będzie jego zakup. Z punktu widzenia polityki aktywizacji użytkowników w procesie gromadzenia i budowania kolekcji bardzo istotnym polem rekordu linii zamówienia jest pole uwag wewnętrznych (ang. *Internal Note*). Wpisywane są w nim informacje dotyczące autorów dezyderatów czytelniczych oraz sugestii zakupów przekazywanych przez wykładowców i personel akademicki Kolegium Europejskiego. Dane te umożliwiają natychmiastową identyfikację autora dezyderatu czy przeznaczenia zamawianej publikacji od razu na etapie rejestracji nowych nabytków i w efekcie efektywną cyrkulację materiałów oraz szybszą aktualizację list lektur. Możliwość ekstrakcji tych danych pozwala też Bibliotece na ocenę stopnia zaangażowania użytkowników w proces gromadzenia.

Po wypełnieniu wszystkich linii zamówienia jest ono zatwierdzane (ang. *Approve*). Przyjęto, że moment zatwierdzenia danego zamówienia w systemie jest równoznaczny z wysłaniem go do dostawcy i uzyskaniem potwierdzenia przyjęcia do realizacji. Jednocześnie w momencie zatwierdzenia zamówienia system tworzy rekordy egzemplarzy (ang. *Item Records*) połączone z odpowiednimi rekordami bibliograficznymi w module katalogowania, po-

wiązanymi z odpowiadającymi im liniami zamówienia w module gromadzenia. Rekordy te otrzymują status „w zamówieniu” (ang. *On order*) i są uwidocznione w katalogu bibliotecznym³. Rozwiązanie takie nierzadko wzbudza kontrowersje wśród bibliotekarzy, którzy zwracają szczególną uwagę na poprawność danych bibliograficznych w katalogach i są przeciwni uwidocznianiu danych niepełnych i rekordów „kadłubkowych”. Stanowisko to znajduje potwierdzenie w danych zebranych w cytowanej już ankiecie przeprowadzonej w 8 polskich bibliotekach korzystających z systemu Horizon, które pokazują, że istotnie w ich katalogach dość niechętnie uwidoczniane są niepełne rekordy bibliograficzne pochodzące z modułu gromadzenia (por. tab. 1.)

W Bibliotece Kolegium Europejskiego zdecydowano się jednak na to rozwiązanie głównie z uwagi na potrzeby czytelników. Dzięki integracji modułu gromadzenia z bibliotecznym katalogiem, użytkownicy Biblioteki mają bowiem pełną informację na temat tego, jakie pozycje zostały zamówione przez Bibliotekę, a także kiedy zamówienie zostało złożone i jaki jest stan jego realizacji. Ułatwia im to odpowiednie uwzględnianie tych pozycji we własnych planach lekturowych czy kwerendach badawczych, a także efektywne formułowanie dezyderatów czytelniczych i wyeliminowanie sytuacji, w której sugerowany jest zakup publikacji, która już została przez Bibliotekę zamówiona bądź znajduje się w opracowaniu.

KONTROLA STANU REALIZACJI ZAMÓWIEŃ

Wszystkie dane dotyczące zamówień oraz poszczególnych linii zamówień są zatem dostępne w module gromadzenia i mogą być w każdej chwili przeszukiwane i przeglądane przez bibliotekarzy odpowiadających za gromadzenie za pomocą wewnętrznych indeksów modułu gromadzenia. Można wyszukiwać całe zamówienia w porządku chronologicznym, według daty ich utworzenia, dostawcy, opisu albo wyszukiwać poszczególne linie zamówienia według tytułu, autora, kolekcji etc. System zapewnia także dowolne sortowanie wyników oraz ich eksport w formacie umożliwiającym dalsze przetwarzanie w powszechnie dostępnych edytorach tekstu czy arkuszach kalkulacyjnych (np. MS WORD czy MS Excel).

Do kontroli stanu realizacji poszczególnych zamówień służy funkcjonalność nazwana „przeglądem monitów” (ang. *Claims Review*). Jest to automatycznie generowany raport, zawierający listę linii zamówień, które nie zostały zrealizowane w czasie standardowo przewidywanym jako czas realizacji zamówień dla danego dostawcy, zdefiniowanym w bazie dostawców. W praktyce wewnętrznej przyjęto, że taki przegląd odbywa się raz na dwa miesiące. Na jego podstawie do dostawców wysyłane są zapytania, a uzyskane informacje na temat stanu realizacji zamówienia są umieszczane w polu informacji o zamówieniu rekordu linii zamówienia (ang. *Order Note*). Warto dodać, że informacje takie są też zazwyczaj przysyłane przez dostawców, gdyż z reguły prowadzą oni również dokładny monitoring realizowanych przez siebie zamówień i w przypadku opóźnień czy zmian w planach wydawniczych, informują o tym swych klientów. W przypadku definitywnej niedostępności danego tytułu w obrocie handlowym i braku widoków na jego nabycie na rynku antykwarycznym, stosowana jest procedura anulowania (ang. *Cancel*) danej linii

³ OPAC w systemie Horizon w wersji 7.3. nosi nazwę Horizon Information Portal (w skrócie HiP). W Bibliotece Kolegium Europejskiego funkcjonuje HiP w wersji 3.06A.

zamówienia. W takim przypadku rekord linii zamówienia otrzymuje status „anulowany” (ang. *Canceled*) i odpowiednią notatkę informacyjną, natomiast rekord bibliograficzny jest automatycznie usuwany z katalogu.

W momencie realizacji zamówienia, gdy publikacje docierają do Biblioteki, fakt ten jest odnotowywany w systemie. Poszczególne rekordy linii zamówienia otrzymują status „przyjęte” (ang. *Received*). Znajduje to automatycznie odzwierciedlenie w bibliotecznym katalogu, gdzie rekordy egzemplarzy zamówionych pozycji otrzymują status „nowo nabyte” (ang. *Newly Acquired*). Po tym etapie rejestracji w module gromadzenia, przyjęte druki zwarte są przekazywane do opracowania formalnego i rzeczowego. Po zakończeniu procesu opracowywania dany egzemplarz jest aktywizowany w module udostępniania (ang. *Circulation*) za pomocą standardowej funkcji „przyjęcia” (ang. *Check In*), co automatycznie powoduje zmianę jego statusu na „dostępny” (ang. *Available*) w katalogu.

REJESTRACJA DOKUMENTÓW FINANSOWO-KSIĘGOWYCH

Z opisanym wyżej procesem rejestracji nabytków związany jest proces rejestracji dokumentów finansowo-księgowych (faktury, proformy, inne dokumenty proweniencyjne), zdefiniowany w module systemu Horizon za pomocą funkcjonalności „wyciągi” (ang. *Statements*).

W module tworzony jest rekord każdego dokumentu finansowo-księgowego, potwierdzającego zakup lub pozyskanie zamawianych publikacji, nazwany „fakturą” (ang. *Invoice*). Wprowadzane są do niego kluczowe dane z tego dokumentu, takie jak: nazwa dostawcy, data wystawienia dokumentu, numer, kwota do zapłaty, koszty transportu oraz dane dotyczące poszczególnych opłaconych pozycji (linii zamówienia). Te ostatnie są powiązane na poziomie modułu gromadzenia z rekordami linii zamówienia. Przyjęto, że zatwierdzenie (ang. *Approve*) danej „faktury elektronicznej” w systemie Horizon jest równoznaczne z przekazaniem odpowiedniego dokumentu finansowo-księgowego do księgowości Kolegium. Przy okazji warto zauważyć, że podobnie jak inne dane z modułu gromadzenia, także informacje o poszczególnych płatnościach mogą być eksportowane w formacie umożliwiającym ich dalsze przetwarzanie w aplikacjach takich jak MS WORD czy MS Excel. Ułatwia to tworzenie zestawień i podsumowań na potrzeby rozliczeń konkretnych budżetów lub projektów.

KONTROLA WYDATKÓW I OPERACJE BUDŻETOWE

Kontrola wydatków jest możliwa dzięki funkcjonalności „budżety” (ang. *Budgets*). Pozwala ona na stworzenie dowolnej liczby budżetów, tj. wirtualnych sum środków finansowych przeznaczonych do wykorzystania na zakupy materiałów do kolekcji bibliotecznych. Sumy te odpowiadają w naturalny sposób strukturze budżetu Biblioteki i jego poszczególnym liniom wydatkowania (druki zwarte, czasopisma, serwisy elektroniczne etc.).

Jak już wspomniano wcześniej, każda linia zamówienia w momencie jej tworzenia w module gromadzenia jest przypisana do jednego, konkretnego budżetu. Oczekiwana kwota zakupu (ang. *Price*), wpisana w odpowiednim polu rekordu linii zamówienia, w momencie zatwierdzenia danego zamówie-

nia jest automatycznie przenoszona z pozycji „środki do wykorzystania” (ang. *Amount*) w budżecie, do którego jest przypisana dana linia, na pozycję „środki zaangażowane” (ang. *On order*). Analogicznie, w momencie zrealizowania danego zamówienia i przyjmowania (ang. *Receive*) danej linii zamówienia w systemie po zatwierdzeniu dokumentu proweniencyjnego do płatności (ang. *Approve*), kwota właściwa odpowiadająca kosztowi danej linii zamówienia jest przenoszona na pozycję „środki wydatkowane” (ang. *Spent*) w budżecie, do którego jest przypisana dana linia. Jednocześnie system automatycznie dokonuje korekt w wysokościach kwot „środków do wykorzystania” oraz „środków zaangażowanych” w danym budżecie, z uwagi na to, że kwota zakupu szacowana w chwili rejestracji zamówienia z reguły nie pokrywa się z realną kwotą zakupu. Dzięki funkcjonalności „budżety” mamy zatem w każdej chwili możliwość sprawdzenia, ile środków już wydaliśmy, ile przeznaczylimyśmy do wydania i ile możemy jeszcze wydać.

REJESTRACJA DARÓW

Ponieważ przypisanie każdej linii zamówienia do jakiegoś budżetu jest wymagane przez system, powstaje pytanie, co zrobić z darami, których pozyskanie nie wiąże się z żadnymi operacjami finansowymi angażującymi środki budżetowe. Odpowiedź na to pytanie może się okazać ciekawa w perspektywie wskazanych przez Monikę Sączewską-Trawicką niedogodności związanych z rejestracją egzemplarza obowiązkowego w dużych bibliotekach w Polsce, będącego przecież właśnie formą daru (zob. Sączewska-Trawicka, 2009).

W Bibliotece Kolegium w celu rejestracji darów w module gromadzenia stworzono wirtualny budżet „dary”, który nie odpowiada żadnej realnej kwocie środków finansowych przeznaczonych do zaangażowania i wydatkowania, a jest jedynie podstawą umożliwiającą tworzenie i zatwierdzanie poszczególnych linii zamówienia. Dane poszczególnych darów są zatem umieszczane w liniach zamówienia jednego zbiorczego rekordu zamówienia tworzonego dla danego roku kalendarzowego i oznaczonego właśnie jako „dary”. Wszystkie dane w rekordach linii zamówienia w przypadku darów są wpisywane w analogiczny sposób, co pozostałe pozycje zamawiane, poza polem „sposób pozyskania”, które jest wykorzystywane w tworzeniu inwentarza księgozbioru.

Rejestrowanie darów w module gromadzenia ma również tę zaletę, że pozwala szybko ocenić wartość tej części księgozbioru, która pozyskana została w danym roku w ramach darów.

DYNAMICZNE TWORZENIE INWENTARZA BIBLIOTECZNEGO

Prawo biblioteczne w Polsce nakłada na biblioteki obowiązek tworzenia inwentarza księgozbioru. Dawniej wypełniany odręcznie, jest obecnie coraz częściej zastępowany inwentarzem elektronicznym, generowanym przez systemy biblioteczne. Również w systemie Horizon w Bibliotece Kolegium Europejskiego uruchomiono funkcjonalność umożliwiającą dynamiczne tworzenie inwentarza księgozbioru rejestrującego wszystkie nabytki, łącznie z darami, na podstawie danych uzyskiwanych z modułu gromadzenia. Ma on formę specjalnie zaprojektowanego raportu, mającego wszystkie wymagane przepi-

Tabela 1

Wykorzystanie funkcjonalności modułu gromadzenia przez 8 polskich bibliotek stosujących system Horizon

FUNKCJONALNOŚĆ	Liczba bibliotek wykorzystujących funkcjonalność	Biblioteka Główna Akademii Wychowania Fizycznego w Poznaniu	Połączone Biblioteki Wydziału Filozofii i Socjologii UW, Inst. Filozofii i Socjologii PAN i Polskiego Tow. Filozoficznego	Biblioteka Uniwersytecka w Łodzi	Biblioteka Raczyńskich w Poznaniu	Biblioteka Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk	Biblioteka Główna Uniwersytetu Medycznego w Łodzi	Biblioteka Politechniki Łódzkiej	Biblioteka Główna Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczego w Bydgoszczy
Rejestracja zamówień	7	tak	tak	tak	nie	tak	tak	tak	tak
Budżety	7	nie	tak	tak	tak	tak	tak	tak	tak
Faktury i płatności	3	nie	tak	nie	nie	nie	tak	tak	nie
Raporty	6	tak	tak	nie	tak	nie	tak	tak	tak
Monity	1	nie	nie	nie	nie	nie	tak	nie	nie
Rejestracja darów i/lub egzemplarza obowiązkowego	7	tak	nie	tak	tak	tak	tak	tak	tak
Korzystanie z rekordów z modułu katalogowania	5	nie	nie	tak	nie	tak	tak	tak	tak
Uwidocznianie rekordów książek o statusie „w zamówieniu”	1	nie	nie	nie	nie	nie	nie	tak	nie

sami prawa cechy książki inwentarzowej. Poszczególne nabytki są w nim rejestrowane automatycznie w momencie przyjęcia (ang. *Receive*) linii zamówienia i następnie, po uzupełnieniu ich o odpowiednie dane na etapie opracowania formalnego i rejestracji finansowo-księgowej (numer dokumentu proweniencyjnego, numer inwentarza, sygnatura), uwidaczniane są w raporcie. Tak wygenerowany inwentarz księgozbioru jest drukowany w celach archiwizacyjnych raz do roku. Formularz pozwalający na jego przeglądanie w wersji elektronicznej, z opcjami sortowania według wszystkich kategorii danych, na potrzeby wewnętrzne został stworzony za pomocą narzędzi PHP i HTML. Jest on dostępny w intranecie na potrzeby personelu Biblioteki.

MODUŁ GROMADZENIA SYSTEMU HORIZON W INNYCH BIBLIOTEKACH

W listopadzie 2009 r. zostało przeprowadzone sondażowe badanie wykorzystania modułu gromadzenia i jego funkcjonalności w procesie gromadzenia zbiorów w 8 wybranych losowo bibliotekach posługujących się systemem

Horizon w Polsce. Do bibliotekarzy systemowych została rozesłana ankieta zawierająca pytania dotyczące systemu oraz wykorzystywanych funkcjonalności modułu gromadzenia.

Wyniki ankiety pokazują znaczny zakres wykorzystania modułu gromadzenia i jego funkcjonalności w procesie gromadzenia zbiorów (por. tab. 1). Widać jednak wyraźnie, że poza wspomnianą już niechęcią do uwidoczniania w katalogach bibliotecznych niepełnych rekordów bibliograficznych o statusie „w zamówieniu”, objęte badaniem biblioteki rzadko wykorzystują moduł gromadzenia do zarządzania fakturami i płatnościami. Może to wynikać ze złożonej struktury wydatków i sposobów finansowania bibliotek zwłaszcza w większych ośrodkach akademickich, do której mogą nie przystawać zaprojektowane jednak z myślą głównie o realiach anglosaskich rozwiązania dostępne w systemie.

WNIOSKI KOŃCOWE

Doświadczenia Biblioteki Kolegium Europejskiego w Natolinie pokazują, że zintegrowany system biblioteczny Horizon może efektywnie spełniać swe zadanie jako wszechstronne narzędzie wspomagające proces gromadzenia. Jego zastosowanie pozwala znacznie zwiększyć wydajność pracy, a zautomatyzowanie licznych czynności administracyjno-biurowych związanych z gromadzeniem pozwala bibliotekarzom skupić się na pracy merytorycznej, dotyczącej selekcji materiałów i budowy kolekcji. Zintegrowanie modułu gromadzenia z innymi częściami systemu, zwłaszcza z modulem katalogowania, umożliwia z jednej strony pozyskiwanie, przejmowanie i wymianę danych, a z drugiej – dokładne monitorowanie zamówień. Możliwość generowania różnego rodzaju raportów i statystyk zapewni lepszą kontrolę procesu gromadzenia, a także automatyczne tworzenie inwentarza księgozbioru. Wreszcie, zastosowanie funkcjonalności „budżety” ułatwia zarządzanie środkami finansowymi oraz efektywniejsze planowanie wydatków.

Podkreślić trzeba, że kluczowe dla powodzenia automatyzacji procesu gromadzenia jest bardzo dokładne zdefiniowanie potrzeb biblioteki w tym zakresie najpierw na etapie wyboru, a później także na etapie dostosowywania systemu zintegrowanego.

BIBLIOGRAFIA

- Centra Dokumentacji Europejskiej w Polsce: Vademecum* (2009). Luksemburg: Urząd Oficjalnych Publikacji Wspólnot Europejskich, s. 48-49 [online]; [dostęp: 08.12.2009]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.library.coleurop.pl/documents/cde_w_polsce_vademecum.pdf>.
- Ciesielska, Mirosława (2003). Gromadzenie zbiorów w bibliotekach pedagogicznych – wyniki ankiety, *Bibliotekarz*, nr 7/8, s. 27-30.
- Dudziak, Danuta (2000). Bibliotekarz dziedzinowy czy bibliotekarz zintegrowany? Model współpracy z uczelnią, czyli ze wszystkimi chętnymi do uczestniczenia w niełatwym dziele wzbogacania księgozbioru. *EBIB Elektroniczny Biuletyn Informacyjny Bibliotekarzy* [online], nr 1 (specjalny) [dostęp: 08.12.2009]. Dostępny w World Wide Web: <<http://ebib.oss.wroc.pl/arc/es01-08.html>>.
- Paul, Peter (1995). Kierunki gromadzenia i modele budżetowe jako podstawa planowania wydatków finansowych w bibliotekach uniwersytetów i szkół wyższych. W: *Biblioteka naukowa. Automatyzacja, organizacja, zarządzanie*, Warszawa; Poznań: Wydaw. SBP: we współpr. z Biblioteką Uniwersytecką, s. 174-180.

- Poźniak, Wiktor T. (2009). *Polityka gromadzenia w dobie zasobów elektronicznych i specyficznych potrzeb użytkownika* [online]. Wykład z cyklu „Dokąd zmierzają biblioteki?” zorganizowanego przez Bibliotekę Publiczną m.st. Warszawy i Zarząd Okręgu Mazowieckiego Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich [dostęp 04.12.2009]. Dostępny w World Wide Web: <<http://biblioteka-w-natolinie.blogspot.com/2009/10/polityka-gromadzenia.html>>.
- Poźniak, Wiktor. T. (2000). Biblioteka College of Europe Natolin. *Studia Europejskie* nr 2 (14), s. 1-11.
- Sączewska-Trawicka, Monika (2009). Moduł gromadzenia zbiorów w bibliotekach używających systemu komputerowego VTLs. *Przegląd Biblioteczny* z. 3, s. 371-375.
- Wojtasik, Urszula (2000). Z wystawy do katalogu. Prezentacja podstawowych funkcji modułu „Gromadzenie” na przykładzie wprowadzenia o zbiorów książki zakupionej na wystawie towarzyszącej seminarium. *EBIB Elektroniczny Biuletyn Informacyjny Bibliotekarzy* [online], nr 1 (specjalny) [dostęp: 08.12.2009]. Dostępny w World Wide Web: < <http://www.oss.wroc.pl/biuletyn/ebib-sp1/wojtasik.html>>.
- Wojtasik, Urszula (2005). Tradycja i nowoczesność w gromadzeniu książek zagranicznych na przykładzie Biblioteki Głównej Politechniki Wrocławskiej. W: *Tradycja i nowoczesność bibliotek akademickich*. Oprac. materiałów Ewa Bieniasz, Krystyna Serwatko, Bożena Jaskowska. Rzeszów: Biblioteka Uniwersytetu Rzeszowskiego, s. 138-145.
- Zwierzyńska, Renata (2002). Gromadzenie zbiorów w bibliotece pedagogicznej, teoria i praktyka. *Bibliotekarz*, nr 2, s. 15-16.

PAWEŁ MIELCZAREK

The College of Europe Library in Natolin, Warsaw
e-mail: pawel.mielczarek@coleurope.eu

ACQUISITIONS MODULE OF HORIZON INTEGRATED LIBRARY SYSTEM
IN THE PROCESS OF ACQUIRING MONOGRAPHS
BY THE COLLEGE OF EUROPE LIBRARY IN NATOLIN

KEYWORDS: Library automation. Integrated library systems. Horizon. The College of Europe Library in Natolin. Acquisitions. Recording orders. Controlling orders. Controlling expenses. Budget management.

ABSTRACT: The author discusses the application of Horizon system (Release 7.3) in library acquisitions on the example of the College of Europe Library in Natolin. He describes options of the acquisitions module enabling librarians to manage a number of acquisitions processes: recording and controlling orders, controlling expenses, managing the budget, managing vendors, answering library users' requests and shows how those options allow librarians to automate acquisitions and integrate them with other library processes, for instance cataloging. The author discusses implementation of Horizon acquisitions module in other Polish research and academic libraries.

Tekst wpłynął do Redakcji 11 grudnia 2009 r.